Tatár Balázs János

Bevezetés a szépirodalmukba

Turóczi Nóra és Kovács József versei elé

A *Spanyolnátha* tehetséggondozó programja, a K. O. Műhely 2007 szeptemberében mutatkozott be a nyilvánosság előtt Jónás Zoltán áldásos mentori munkája, Vass Tibor spanyolnáthás főszerkesztői szerelme és saját magam műhelyvezetői munkájának eredményeként. Hárman vettük vállunkra azt a terhet, amire a művelt latin mondta volt: alatta nő a pálma. Nyakunkon, a fiatalok nyakán nőtt, s gyümölcseként most bemutatkozik a *Zempléni Múzsa* olvasói előtt két tehetségünk: Turóczi Nóra és Kovács József, akik a műhely miskolci szekciójának tagjai. Munkáikról, eddigi eredményeikről nem kívánok szólni, minden megtalálható a 2008 januárja óta elindult www.komuhely.hu oldalon, amely a szervezetet is közelebb hozza mind az érdeklődők, mind saját magunk számára.
Miért is van igény erre a fajta közelítésre? Esterházy Péter írja *Bevezetés a szépirodalomba* című korszakos kötetében: „Én vagyok az én világom.” Lényegében mindkét költő, akik itt jelentkeznek most nyomtatásban először, a K. O. Műhelyben kezdték a pályát. Sokan sokféle módon nyilatkoznak ma a pályakezdőkről, nehéz nekik, senkinek nem könnyű megállni egy olyan társadalomban, ahol a játékszabályok sosem tisztázottak, az ő világuk mindig a sajátjuk marad, nem szabad hagyniuk letéríteni magukat róla.
Turóczi Nóra verseiben a hagyományos avantgárd vizualitása keveredik egyfajta leszűkített, gyér, mégis érzékletes beszédmóddal. Kevés sorban gondolkodik, rövidek az általa használt szerkezetek, mégis egyben marad a szövege. Működik nála a sorok közötti visszhangkeltés, ebben az építkezésben pont az az izgalmas, ahogy eljut az illatoktól a pusztán tapintással érzékelhető tulajdonságokig. Érdemes nála kiemelni a disszonanciát, ami sok esetben szervező eleme verseinek, talán épp ezért tűnhet darabos, ingadozó világa különösnek. A korai Hans Arp kiáltványainak megvalósítását juttatja eszembe, érdemes megjegyezni olvasás közben a belső hangunk által keltett rezgéseket, hagyni magunkat, hogy bevezetést nyerjünk szépségébe.
Kovács József, ha szabad ilyet mondanom: szöges ellentéte ennek a szervező erőnek. Nála a formai megvalósítás mindenek felett való, a transzmodern korra kevéssé jellemző modortalanság nála előny, az intertextualitás és -diszciplinalitás sem válik hátrányára. Képes visszamenni egy korok előtti világba, hogy Szapphó is megríkassa, ugyanakkor játékosságát is szintaktikai mederben terelgeti. Neki a játék a formában rejlik, szövegeinek olvasása közben a dallamosság néha tévútra vezetheti az olvasót. Vigyáznunk kell arra, hogy ne higgyünk el mindent, amit ritmusba szed, jó szándék vezérli, mégis gúnyos mosolyokat vált a forma megszállottaival.
Akik látják őket, egy én-világot látnak, akik hallják, egy én-világot hallanak, akik megismerik a tehetséges költők kezdeti szárnypróbálgatásaiban őket, nem feledhető élményben lesz részük.

Turóczi Nóra

Belébújt

Akartam, valahogy
egyszerűen beleszagolni
hogy milyen
pórusokból felszívni olajat
narancshéj ragadt a narancsbőrre.

ára lett

lefelé görbülő száj
már-már savanyú vigyor volt,
fogak összeszorítva
pedig én harapódzok.
el.

utolsó próba

– végre oldalra dől –
marokkal gázolni combhullámokban
amik szerencsére csak térdig érnek,
azért is bennük buktál fel, tudom
facsarni.
de nekem nem az arany kell.

szitán átfolyó lé

Zúgó fülre

ecseteld
milyen fa - nem tudom
v t a á a l
t v r g v
a i á

Kovács József

Játszani kell

Játszani kell,
mert felemel,
és ide vonzza a vágyat,
itt is a jel,
duzzad a mell,
csepp hegye szúrja a vállad.
Férfierő
törhet elő,
azt hiszed, ez navigálhat,
ámde a nő
csalja elő,
kedve szerint koronázhat.

Szapphó vallomása

Mondtam én is édesanyámnak azt, mit
annyi lánya leszboszi bajnak: engem
érdekelni nem fog a férfi, még ha
férjhez is adnak.

Szőrös teste vonzani nem fog, durva
bőre kecske illata messze űzi
azt, ki női keblek ezernyi rétjét
már lelegelte.

Tudja hát meg mind akit illet; népe
Leszbosz öblös partjainak, meg a szép
Küprosz, és Khiosznak is nőtlen élő
férfi lakói:

Nőt nem érnek leszboszi parton. Szapphó
mondja ezt, kit rég nem ölelhet más, csak
macskaléptű drága Agallisz ében
hajkoronája.

Bene Zoltán

János jelenései

…az utcán egy koldus átszellemült arccal a közelgő világvégéről zagyvált, mielőtt hazatértem és leültem megírni ezt a levelet. Valamilyen Kreszthoszt emlegetett a fekélyeit kitakarva… Jupiterre! (Akiben nem hiszek.) Nem is értem, miért jegyeztem meg azt a nyomorultat. Talán a hangjában vagy a tekintetében vettem észre valami különöset? Mindegy, nem érdekes.

Ha kérdeznéd, Laeliám, miféle vidék ez, ahol ugyanúgy koldusok óbégatnak az utcákon és tereken, mint a legtöbb helyén a világnak, hát elmondanám, hogy hegyes-völgyes, sziklás ország, néhol kietlen, néhol dús olajligetekkel tarka. Sok a derék növésű juh és kecske, a marhák ellenben aprók és betegesek, s az emberek fura ábrázatúak, bár rendre feltűnnek a hamiskás ión vonások a barna-fekete szemek redőiben. Néhány folyó szeli keresztül-kasul ezt a hegy-völgységet és akad egy nagyobb tava is, amit csatorna köt össze a tengerrel. Mások szerint nem csatorna az, hanem folyótorkolat, nekem ugyan mindegy. Ha emlékszel még rá, bár nem szoktad ilyesmikkel erőltetni azt a csinos kis fejecskédet, ha netán mégis emlékeznél rá, Lycia a neve ennek a tartománynak. Ha nem vélekszel, hát most megtudtad. Ha érdekelt. S minthogy a tanult Claudius Caesar nemrégiben úgy látta jónak, hogy provincia legyen eme Lycia, hát azzá vált, s én Myrában nyertem el egy szerény hivatalt, érdemeimnek éppen megfelelőt. Myrában lakom tehát, az új provincia új fővárosában. Már olyan értelemben új, hogy voltaképpen régi, ám fővárosként még nem szerepelt ennek a vidéknek a történetében – de nehogy otromba módon érdeklődésedre számot aligha tartó szómenésben törjek ki! Nehogy botorul taglalni kezdjem a vidék viszonyait, netán történelmét, hiszen mindezek hidegen hagynak téged! Laelia, szólj rám bátran!

Már látom is, ha behunyom a szemem, azonmód világosan, halálos pontossággal tárul elém a kép, ahogyan ásítozol – ha sarokba nem hajítottad máris a drága egyiptomi papiruszt! Jó, igazad van, abbahagyom a száraz tények felsorolását, nem fárasztalak viszonyaimmal, körülményeimmel. Levelet írnom azonban szükséges. És neked vagyok kénytelen megírni ezt a levelet, s a többit is majd, szépen sorban, hogy ezen levelek által magam is tisztába kerüljek a helyzetemmel, tisztán érzékeljem a körülöttem lévő világot, amely még mindig áll, s benne magamat is jobban, közelebbről láthassam, magamat, akinek még mindig dobog a szíve. Írnom kell neked, hogy elhiggyem: élek én még, csak ez lett az életem, s írnom kell, hogy végre elfogadjam a helyzetemet, érzékeim ne lázadozzanak, hanem vessék alá magukat a realitás kegyetlen hatalmának! Úgyhogy, ha át is ugrottad az első bekezdést, már olvashatsz tovább. Hátha az érdekel, ami te vagy ebben a levélben. Bár azt hiszem, minden levelemben minden leginkább te vagy, Laelia…

…Dalyannak nevezik a helyet, a Köyceğiz tó mellett épült, egy iszapfürdő fekszik hozzá közel meg a lykiai sziklasírok, amelyek nagyon misztikusnak tetszenek; valamint egy tengerpart, ami a világ 10 legszebb strandjának egyike. Óriási teknősbékák is költenek a homokjában. Carrotta Carrotta. Ez a teknőcök neve. De láttam kék rákot is, ijesztő egy jószág, mondhatom! Van egy ókori város is erre, Kaunosznak hívják, vagy mindenesetre annak nevezték valaha. A hajóról megmutatkozott a fürdője, más semmi. A sziklasírok egyébiránt lélegzetelállítóan szépek, Alexandrosz (Nagy Sándor) elől menekültek azok, akik építették, a legnagyobbat be se tudták fejezni. A feltevések szerint a sziklafal tetejéről ereszkedhettek alá köteleken, úgy vésték ki az épületeket, oszlopostul, timpanonostul. Elég valószerűnek tűnik. Megvalósíthatóbb fölülről, mint alulról. Körülbelül ennyit tudok róluk. Szívesen megmásztam volna őket, az oldalt elhelyezkedő kisebbeket lehetne felszerelés nélkül is. De erre nem volt módom. S ha volna is, lenne-e értelme? Nélküled aligha...

A sziklasírok díszletei közt vagy harminc-harmincöt vihogó, fényképezőgépet csattogtató turistával ültem egy hajóban, egy idegenvezetőnek nevezett ostoba liba beszélt laposan a pazar látványról – de mit érdekel engem mindez? Egyedül Te érdekelsz. Néha sikerült (pillanatokra) abba a hitbe ringatni magam, hogy ott ülsz mellettem és fogod a kezem, hosszú hajad az arcomba fújja a szél, orromban az illatod... De ez csak vágyálom, csak képzelgés. A sziklasírok lábánál, a folyón vagy bárhol is vagyok, mindenütt egyaránt képzelgés csupán, hogy Te is ott vagy, ott lélekzel mellettem, bármikor hozzád érhetek, szólhatok, hallhatom a hangod valóságosan is, nem csupán kongani a fejemben… Az imént is mindössze rossz indulatú illúzió volt a hangod itt, a szállodában, ahol most üldögélek és húzom az időt (= pötyögtetek a laptopon, azaz lényegtelen megfigyeléseimet *jegyzem* le a winchesterre). Csorog a hátamon, homlokomon a verejték…

Húzom az időt: azt pötyögöm éppen, hogy a szállodában két olasz az egyik szomszédom. Nincs belőlük sok errefelé, minden bizonnyal nem kedvelik ezt a vidéket. Ezek nászutasok. Hangos nászutasok. Nem igazán szenvedélyesek, csak ha veszekedésről van szó, akkor eresztik ki a hangjukat és üvöltöznek azon a fülbántóan csúnya nyelvükön, ami annak idején, féléves itáliai tanulmányutamon is annyira lehangolt, hogy néha attól is elment a kedvem, amiért odamentem: a római emlékek tanulmányozásától. Hogyan alakulhatott ki az én szeretett latinomból ez a karattyolás? Soha nem fogom megérteni, ha ezer évig élek, akkor se. És nem elég, hogy kitekerték, de ott van még ráadásnak az a primitív, harsány közönségesség is, ahogyan használják! Például ezek az én mostani szomszédjaim. Bár azt elismerem, ha nem veszekszenek, csöndesek, sőt: megalszik a tej a szájukban. Viszont, igazat szólva, elég sokat veszekszenek. Ilyen fajták.

A másik szomszédban lakók sokkal jellemzőbbek ezen a tájon: egy angol család. Bár ezek nem jellegzetes angolok. Két, nyilván örökbe fogadott ázsiai gyerekkel vannak. Fura banda. Apuka folyton sört vedel, anyuka sóhajtozva nézegeti magát a tükörben, markolássza a hájhurkákat az oldalán – de azért folyton a tükröket keresi a hotel halljában, az étteremben, mindenütt; a két kis ázsiai meg örül mindennek, mint majom a farkának. Érdekes módon éjjelente ők a zajosabbak: félreérthetetlen, hogy mit csinálnak (vajon a két gyerek hogy alhat?). Amúgy bosszantóan vékonyak a falak! Az angolok egy pornófilm hang-kavalkádjának intenzitásával árasztanak el, az olaszoktól legfeljebb horkolás szűrődik át hozzám éjszaka. Különös világ! A sztereotípiák rendre felborulnak.

Rólunk is az volt a sztereotípiám, hogy sosem szakadunk el egymástól. Most egyedül vagyok. Te eközben otthon vagy – mással. Én meg folyton az okokat keresem. Tény,

hogy tehetségesebb régész vagy nálam, mindig is az voltál, én csak a latin feliratokban vagyok jó. Nem véletlenül lőcsölik rám évek óta a latintanítást, ásni alig engednek, míg utánad kapkodnak a neves-jeles kollegák. Az is, aki most a karjaiban tart. Ő még nálad is jobb régész. Ez volna az ok? Ez volna sikerének, kudarcomnak a titka? Ezért ölel most ő téged, s ezért vagyok én olyan vigasztalanul egyedül? Nem tudom. Csődöt mond a logikám. Csak az világos, mint a nap, hogy egyedül vagyok. Nélküled…

…Laeliám, drága hölgyem! Bárcsak itt lennél, bárcsak lett volna erőm osztozni rajtad! Bár megadta volna nekem azt a kegyet Claudius Caesar, hogy Rómában maradhatok, s inkább vagyonom egy részét kobozta volna el! Botrányosan viselkedtem, tudom. Megbocsájthatatlan egy római patríciusnak, ha őszinte könnyeket sír előkelő társaságban, mikor imádott hölgyének nyakát bárdolatlan bunkók csókolgatják… Még inkább megbocsájthatatlan, ha a Caesart is szemrehányó szavakkal illeti, amiért nem pártolja a régi római erényeket, teret enged a szabadosságnak, az erkölcsi fertőnek, amelyben szeretett Rómánk fetreng. És éppen ő nem, aki tudós elme, aki a Köztársaság és a köztársasági értékek, köztük a megingathatatlan erkölcs ismerőjének, mi több: hívének vallja magát! Lehet, ezt nem kellett volna mondanom, s ha nem ragadtatom el magam, lehet, még ma is Rómában lehetnék, és kínjaimat enyhítené, hogy láthatlak, hallhatom hangod, érezhetem illatod… De nem Rómában vagyok, hanem ebben a koszos tartományban! Ó, Polluxra, már igazságtalanul ítélek! Mivé leszek kínomban?! Elvégre tiszteletre méltó tartomány ez, még ha sivár is nélküled.

Mert mérhetetlenül, kifejezhetetlenül sivár nélküled ez a táj, nap mint nap érzem, akár egy szívembe hatoló kés pengéjét!

Sokat elmélkedtem rajtad, ezzel nyilván tisztában vagy. A hajón, miközben óránként hánytam, rajtad tűnődtem, s akkor is, mikor Myrába lovagoltam egy cohors faragatlan paraszt társaságában, akiket mégis megillet a legionista név, s emiatt én szégyellem magam minden római polgár nevében, szóval akkor is feléd kalandoztak gondolataim… Néha könnyeztem is. S ennek nem gyomrom háborgása, vagy az itteni por, netán a latinul alig makogó legionista tahók nehezen viselhető jelenléte volt az oka, Laeliám! Hanem te. Mert akármekkora ringyó vagy is, én még mindig szeretlek, s azt hiszem, soha nem lesz ez másként. Most nevetsz rajtam, tudom, de az már nem sért, hogy leringyózlak. Ezzel is tisztában vagyok. Különc vagyok, sokszor mondták nekem Rómában. Te is. Érdekes, az a néhány vén patrícius, aki a régi erkölcsökre hivatkozva tartóztatja meg önmagát (vagy legalább úgy tesz, mintha megtartóztatná), az nem különc, csak vén bolond, akinek azért kijár némi tisztelet. Én, aki azt vallom, hogy test és lélek egy és ugyanazon irányban kell, hogy haladjon, én különc vagyok a szemetekben, rabszolgákkal és egymással hentergők szemében. Különc, megvetendő, lenézett balek. Legyek hát különc, legyek akár balek, ha tetszik. Nekem sehogy se tetszik. Kérdezed most: miként lehetséges, hogy te mégis tetszel? A lelked is. Mert erről van szó, Jupiterre mondom, akiben nem hiszek! Nem csak a hibátlan alakod, a szép arcod tetszik, de mindaz éppen úgy, ami a bőröd alatt lakozik. Valahol mélyen. Mert én azt is ismerem, s rajtam kívül senki. Igaz, csupán három-négyszer mutatta meg magát, de azért megmutatta: a Tiberis partján, Ostiában és Neapolisban. S talán Caerében, az etruszk sír mellett. Akkor lehámlott rólad a társasági máz, a rád rakódott szokások álruháját levetkezted, a divat parancsai elhalkultak a fejedben, s olyannak mutatkoztál, amilyen ezek nélkül vagy: igaznak és tisztának. Talán az egyetlen igaz és

tiszta ringyó vagy, Laeliám, Polluxra! (Akiben, magától értetődően, szintúgy nem hiszek, ahogy Jupiterben….)
Látod, ismétlem önmagam. Hiszen beszéltem már erről, most meg írom. Bár nem hiszem, hogy emlékszel, mikor minderről szóltam. Részeg voltál, meg akartál csókolni erőszakkal, de ahogy a számhoz közelítettél, rosszullét fogott el és leokádtál. Reggelig simogattam a hátad utána, hogy békésen alhass, s mikor felébredtél, elzavartál, mert bűzlöttem a hányástól. A tiédtől. Igen, ez is velem történt, velünk történt, bár ahogy kinézek a kertbe és látom, ahogy a rabszolga éppen egy skorpiót csap agyon, s a levegő száraz és égető, s nem terjeng sem az ürülék, sem az illatosító főzetek szaga, mint Rómában… Nos, mikor ezt látom, úgy érzem, soha nem történt velem más, minthogy levelet írtam neked, Laeliám, drága hölgy! Úgy hiszem, ez a levélírás én vagyok, én voltam, s leszek…

…egy autót béreltem, azzal utaztam Epheszosz romjaihoz. Pazar látvány fogadott, lenyűgöző a hatás! Végre el tudom képzelni, hogyan festett egy ókori város! Mert beismerem (minek tagadnám, ha úgyis tudod): hiába van papírom arról, hogy régész vagyok, ezidáig képtelen voltam magam elé idézni egy réges-régi települést. Ha emlékszel, egyszer beszélgettünk is erről, csupa régészek, több liter, netán több hektó bor mellett. Lesajnáltál, mikor elismertem, hogy nem érzem az elmúlt idők tereit, és nem tudok letűnt korok embereinek bőrébe bújni. Fantáziátlannak neveztél, s hozzátetted: azért nem lesz belőlem soha valamirevaló régész, mert nincs meg hozzá a képzelőerőm. Csak a latin bifláztatására vagyok alkalmas, semmi többre. Már ebből látnom kellett volna, hogy nem tarthat örökké a kettőnk története. Nem abból, amit mondtál, hanem abból, hogy mindezt a társaság füle hallatára mondtad, gúnyos hangon, kímélet nélkül! De ez már elmúlt, nem lényeges. Illetve lényeges, csak nincs értelme beszélni róla.
Visszatérek inkább Epheszoszhoz, amely még az én fantáziaszegény gondolatvilágomat is megragadta. Nem telepedett rá modernebb település, vagy legalábbis nem hagyott rajta nyomokat. Romosan ugyan, de úgy néz ki, mint az Ókorban, a római uralom idején. Igaz, nincs már meg az Artemiszion, az Ókor egyik csodája a hét közül, mely egykor Epheszosz legnagyobb nevezetessége volt, ugyanis a britek, mint oly sok egyebet, ezt is elrabolták: szétszedték, hazavitték, mint az Akropolisz szobrait vagy megannyi egyiptomi, mezopotámiai értéket. Látható viszont a Celsus könyvtár homlokzata, állnak épületek, közkutak, közlatrinák, kórházak, kapuk, színházak, sejthető az agora, az utcák ezeréves kővel kövezve – lélegzetelállító! (Ezeket is minek írom? Hiszen tudjuk mindketten. Húzom az időt, folyvást húzom…) Talán egyedül az a zavaró tényező, hogy turisták tömege hömpölyög az utcákon, minden egyes négyzetcentimétert fotóznak, filmeznek, ha megállsz gyönyörködni valamiben, vagy elsodornak, vagy éles megjegyzést tesznek rád, amiért belemásztál a képbe. Még mielőtt a város belső tereire érkeztem volna, letértem a kövezett utcákról, hogy magányosan bóklásszam kicsit – itt azonban skorpiókkal találkoztam, jobbnak láttam hát visszatérni a tömegbe. Mint a birka, egy fantáziátlan birka, ugye?
Az Epheszoszban eltöltött hat-hét órát követően megnéztem Szűz Mária házát. Egy Selçuk nevű település fölött helyezkedik el a hegyen. Ez a város kvázi Epheszosz középkori „változata”. Ide vándorolt a nagy ókori kereskedőváros a Bizánci Birodalom idején vagy a mohamedán idők kezdetén valamikor. A Szűz Mária-házon kívül, amely legnagyobb turisztikai látványossága, van egy hatalmas erődje is, amibe nem jutottam be.
Miriamana: így hívják a törökök Krisztus anyját, aki a hagyomány szerint, János apostol

társaságában ezen a helyen töltötte utolsó éveit. Az iszlám is tiszteli a Szűzanyát, így aztán ez a hely ökonumenikus zarándokhely. Csőre töltött fegyverrel őrzik a katonák, terrortámadástól tartanak talán. De a turistákat, zarándokokat nem akadályozzák semmiben. Egy csoporthoz csapódva megtudtam, hogy a XIX. században egy német asszony álmaiban megjelent Isten anyja, s ilyenkor a médium Mária szemével látott: látta, hogy házának kapujából mint látja a Szűz a csodálatos Epheszoszt és miként látja a tengert, annak mely szeletét, a kikötő mely részleteit. Álmát elmesélte sokaknak, s látomása (sugallata?) alapján kezdtek kutatni. A kutatás folyamán egyetlen olyan helyre akadtak a hegyen, ahonnan Epheszosz és a tenger éppen azt az arcát mutatja, amelyet az álomlátó leírt. Ezen a helyen ásni kezdtek, s megtalálták az épületet, amelyet azóta felújítva, romjait egésszé kerekítve zarándokhellyé, turistacsalogató látványossággá fejlesztettek.
Manapság békésen mosolygó apáca fogadja a tömeget Szűz Mária egykori lakában, arcáról nyugalom sugárzik: pontosan olyan jelenség, amilyennek az egyház női szentjeit ábrázolják az ortodox ikonok. Valahogy megnyugodtam attól, hogy egy levegőt szívhattam vele. Bármilyen zaklatott is vagyok mostanság, abban a mosolyban, abban a tekintetben nyugalmat találtam. Ezért kellett idejönnöm? Talán ezért, nem tudom. Talán másért, ki tudja?
Magam is gyújtottam gyertyát Mária házában, mielőtt magam mögött hagytam. Miközben gyertyám kanócát egy másik lángjába tartottam, éreztem, hogy az apáca figyel. Bizsergető érzés volt. Bárcsak együtt gyújthattuk volna meg azt a lángot, te meg én! Valahogy olyan kézzelfoghatónak éreztelek ismét, olyan elérhetőnek, olyan valóságosnak! Bárcsak…

…szőrköpönyeget öltöttem mezítelen testemre és szamárháton zarándokoltam el Ephesusba. A Diana-templomban beavatást nyertem az istennő misztériumaiba. Lelkem megnyugvását reméltem ettől, hiszen Ephesus templomát egykor még Kübelé tiszteletére emelték, tőle foglalta el Artemisz, akit mi, rómaiak Diana néven emlegetünk, s bár Dianában sem hiszek, ahogyan a többi istenekben sem, a titokzatos misztériumok mégis érdekelnek, mert úgy vélem, megőriztek valamit abból az elfelejtett tudásból, amiről az egyiptomi papok vagy Orpheus követői suttognak. És itt igen-igen ősi misztériumokról van szó, Laeliám! Mégsem találtam nyugalomra. A misztériumokról nem beszélhetek, de erősen próbára tették elpuhult testemet, annyit bevallok, drága Laeliám, nincs előtted titkom! Annyit még elárulok, bár ezt magad is tudhatnád, ha gyönyörű fejecskédet nem fájdítaná meg minden, ami nem az öltözködéssel, a szépítkezéssel vagy a szerelmeskedéssel kapcsolatos, szóval annyit még elárulok, hogy Kübelé isteni társa Attisz, s kettejük tiszteletére bizonyos ideig tartózkodnom kellett a kenyértől, hiszen Attisz isten nem más, mint maga a zölden learatott kalász... Jaj, Laeliám, ezek a szellemi megerőltetéstől támadó fejfájások! Ez is csak póz, hiszen te sokkal okosabb vagy ennél, olykor elárulod magad!
De nem erről akarok írni. Erről sem. Voltaképpen magam sem tudom, miről. Azt hiszem, azért mentem Ephesusba, mert kerestem valamit. Nem pont Kübelé–Artemisz–Diana misztériumait, de kapaszkodót, kiutat igen. Kiutat gondolataim sötét labirintusából, mely mindig hozzád vezet, mely te vagy magad, Laelia, drága hölgy!
Ilyen gondolatok kavarogtak a fejemben, miközben az ephesusi fürdőből, ahol felfrissítettem tagjaimat, a szállásom felé bandukoltam. Lovak nem jöhetnek be Ephesus belső

utcáira, tereire, nehogy tönkretegyék a pazar kövezetet, ezért ballagtam gyalogosan. Az egyik téren elmélázva álltam meg, magam sem tudom, miért. Bámészkodtam, ásítoztam, s csak bizonyos idő elteltével jutott a fülembe a hang. Egy szegényes öltözetű, égő tekintetű, negyvenedik évét még be nem töltött, szakállas férfi beszélt a körülötte állókhoz, ilyenformán:
– „Bizony, bizony, mondom nektek: Aki hisz bennem, annak örök élete van. Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok mannát ettek a pusztában, mégis meghaltak. Ez a mennyből alászállott kenyér, aki ebből eszik, nem hal meg. Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, amelyet adok, a testem a világ életéért". Erre vita támadt a zsidók közt: „Hogy adhatja ez a testét eledelül?" Jézus ezt mondta rá: „Bizony, bizony, mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a vérét, nem lesz élet bennetek. De aki eszi az én testemet, és issza az én véremet, annak örök élete van, s feltámasztom az utolsó napon. A testem ugyanis valóságos étel, s a vérem valóságos ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az bennem marad, én meg benne. Engem az élő Atya küldött, s általa élek. Így az is élni fog általam, aki engem eszik. Ez a mennyből alászállott kenyér nem olyan, mint az, amelyet atyáitok ettek és meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, az örökké él." Ezeket mondta, amikor Kafarnaumban, a zsinagógában tanított.
A szakállas férfi görögül beszélt, de egészen másképpen, mint ahogyan azt a római vagy görög orátoroktól megszoktam. Példának okáért beszéd közben nem nézett hallgatóságára, azok mégis áhítatos csendben itták magukba szavait. Nem vagyok képes magyarázatát adni, miért jutottak el fülembe egyszerű mondatai. Talán azért figyeltem föl beszédére, mert a Kübelé-misztériumok miatt napok óta nem ettem kenyeret, amit egyébként erősen kedvelek, s ez az ember éppen a kenyérről szónokolt, jóllehet zavarosan és számomra felfoghatatlanul. Talán ezért nyílt ki a fülem a hangjának, talán más miatt.
Miután azonban befejezte, nem mozdultam. Meghallgattam, ahogy válaszolt néhány kérdésre, majd, mikor hallgatósága egyrészt morogva, dohogva, másrészt mély csöndbe burkolózva szétszéledt, s ő is elindult, utánaeredtem…

…Miriamana háza, akár hiszed, akár nem, valóban nyugalmat hozott zaklatottságom helyébe. Nem csak szófordulatként, hangzatos kifejezésként használom ezt a kijelentést. Nem hiszel az ilyesmiben, megmosolyogsz most is nyilván. Holott valójában igazi, valódi nyugalom töltött el abban a házban. Igaz, kicsit úgy, mintha kábítószer hatása alá kerültem volna – mintha álomvilágban őgyelegnék, úgy ődöngtem Selçuk utcáin órákig. Mindemellett remekül éreztem magam. Messzire kerültem mindentől, a lábaim maguktól mozogtak, egyik követte a másikat, az ősi rend szerint; s olykor olyan érzésem támadt, hogy kívülről szemlélem magam, akár a klinikai halál állapotába jutottak. Kiürültem, majd megteltem hallgatással, csönddel, alázattal. Nem tudok erről írni, nincs értelme, hitetlennek nem írhatok ilyesmiket, s te az vagy. Nem bizonytalan, nem másban hívő, de hitetlen, méghozzá végzetesen és végletesen hit nélküli ember.
Egy-egy pillanatra újra éreztem a világ tárgyi valóságát magam körül, egy ilyen pillanatban lemosattam a bérelt autót az utcákon álló, folyton csobogó ingyenes autómosó kutak egyike alatt, másik ilyen minutában fagylaltot ettem, aztán kóvályogtam újabb órákat. Nem tudom, miért tértem be abba a koszos, büdös üzletbe, de egyszer csak ott találtam magam. Egy fogatlan vénemberrel alkudoztam egy vacak csomagra. Vászonba kötve

valami sárgult, koszlott iratok hevertek előttem a pulton. Az öreg 100 euróra taksálta a paksamétát, én egykedvűen bólogattam, s közöltem, hogy ötvenet adok érte. Az öreg sírós hangon ellenkezett, aztán ötvenötért odaadta az egészet. Hátizsákomba gyömöszöltem a szerzeményt és visszamentem a kocsihoz. Közben tagjaimba visszatért a világ, a realitásérzetem felébredt – frissen megtalált nyugalmam, könnyű érzésem azonban nem hagyott el. Hajnalra értem haza a szállodámba.
Délig aludtam, s mikor kipakoltam a hátizsákot, csak nehezen tudtam eszembe idézni, honnan került bele a vászonszütyő. Kedvetlenül vettem észre, hogy nyugalmam oda, kábaságom helyére visszatolakodott a zaklatottság, hiányod pokoli kínja. Mégis kibontottam a vászonzacskót, s az ágyra borítottam a tartalmát. Iratok voltak. Hamar rájöttem, hogy egyiptomi papiruszok, vagy hasonlók. Latin írást olvastam rajtuk, s nem tűnt nagyon nehéznek kisilabizálni a sorokat: a papirusz ellenállt az időnek, jól tartotta a tintát is, az csak kevés helyen mosódott el, kevés helyen rongálódott a szöveg. Furcsa érzésem támadt. Én, aki időm nagy részét otthon is latin szövegekkel bíbelődve töltöm, itt, Kis-Ázsia tájain, lám, megint latin szövegekbe botlok! – Jelnek véltem ezt, isteni segítségnek: kaptam valamit, ami elterelheti a gondolataimat rólad. Mikor ezen tűnődtem, a szomszédban az olaszok pergő nyelvvel szidalmazni kezdték egymás felmenőit, egyre hangosabban, s a végén, ha nem tévedek, egy pofon is elcsattant. Nem törődtem velük, ezúttal még azon sem bosszankodtam, hogy gorombán megerőszakolták az egykor oly szabatos, szép hangzású latin nyelvet. Összekaptam magam, lehurcolkodtam a tengerpartra, s a papiruszokba mélyedtem.
Csakhamar kiböngésztem az írásokból, hogy egy valamiféle hivatal ellátására, ám büntetésből Myrába helyezett római patrícius leveleit vásároltam meg Selçukban. Ha jól emlékszem, Krisztus után 43-ban szervezte meg Claudius Lycia (a későbbi Lycia-Pamphylia) provinciát, s még az évben érkezhetett ide az én rómaim. Szerelmi csalódás gyötörte (miként engem), az imádott nőnek írta leveleit, melyeket, úgy tűnik, soha nem bízott a postára. Be kell ismernem, hogy kedvemre való olvasmányra leltem, jóllehet nem terelte el a gondolataimat rólad. Ezzel szemben esélyt, lehetőséget adott arra, hogy kívülről szemléljem magam – hasonlóképpen, ahogy Selçuk utcáin…

…Laeliám, drága hölgyem! Micsoda világban élünk! Mindenki kapaszkodókat keres, támaszt, magyarázatot. Alexandrosz óta szétesett minden bennünk, a világunk agonizál, az istenek meghaltak vagy nem is léteztek sosem. S Alexandrosz kora már négy évszázada lehanyatlott! Letűnt és válságot hagyott ránk. Túl sok a kérdés és még több a válasz. Már a filozófusok sem bírják kigyomlálni kertjeiket, már a bölcsek sem igazodnak el az útvesztőkben, drága Laelia! Nem véletlen, hogy Rómában Mithrasz hívei, Ízisz követői, az orfikusok, az elusziszi misztériumok beavatottjai, az elfeledett etruszk szertartások követői, a zsidózó szekták és számtalan egyéb lelki vigaszt kínáló társaság virágzik! Nos, egy ehhez hasonlónak a hirdetőjébe botlottam én Ephesusban.
Miután meghallgattam értelmetlennek tetsző, valami miatt mégis magával ragadó, együgyű beszédének végét, a nyomába eredtem. Nem valami ügyesen követhettem, mert a város falain túl, az ösvény egy kanyarulatában bevárt, hogy szelíden azt kérdezze, miért koslatok utána. Hirtelen semmi mást nem tudtam felelni, csak annyit, hogy kíváncsivá tettek (talán illetéktelenül, de nem ártó szándéktól vezérelve) elkapott szavai. Elmondtam, hogy római polgár vagyok, Myrában van hivatalom és Diana temploma miatt zarándokol-

tam Ephesusba. Ő mosolygott szavaimon, ám mosolyát nem éreztem bántónak (nem úgy, mint a tiédet oly sűrűn, édes Laeliám!).
– Kiről meséltél a városban? – kérdeztem.
– Válaszolnom kell-e neked, uram? – felelt ő kérdéssel a kérdésre.
– Talán nem kellene, mégis megteszem, mert nyílt az arcod és nem látok hamisságot a szemedben. A názáreti Jézusról meséltem, akit tíz esztendeje Pontius Pilátus a zsidók kérésére keresztre feszített Iudeában, Jeruzsálem városában.
Megdöbbentettek szavai. Keresztre köztörvényes bűnözőket szokás feszíteni és azokat, akik Róma államrendje ellen támadnak. Aggályaimat megosztottam vele. Ő legyintett, majd mosolyogva elmondta Jézus halálának történetét:
– Jézus Isten követéséről beszélt és egy új, minden eddiginél méltóbb szövetségről, melyet az Egyetlen Isten ajánl fel az emberiségnek. Nem lázított, de a zsidó papok hatalmukat féltették tőle. Ezért állították Pilátus bírósága elé. Pilátus nem talált benne hibát, csak akkor ijedt meg, mikor a Szanheddrin, a zsidó papok tanácsa azt állította, Jézus Iudea trónjára tör. Akkor Pilátus visszament a helytartóságra, maga elé hívatta Jézust, és megkérdezte tőle: „Te vagy a zsidók királya?" Jézus ezt felelte: „Magadtól mondod ezt vagy mások mondták neked rólam?" „Hát zsidó vagyok én?, tört ki Pilátus. Saját néped és a főpapok adtak kezemre. Mit tettél?" Jézus így válaszolt: „Az én országom nem ebből a világból való. Ha ebből a világból volna országom, harcra kelnének szolgáim, hogy ne kerüljek a zsidók kezére. De az én országom nem innen való." Pilátus akkor közbeszólt: „Tehát király vagy?" „Te mondod, hogy király vagyok, mondta Jézus. Arra születtem, s azért jöttem a világba, hogy tanúságot tegyek az igazságról. Aki az igazságból való, hallgat szavamra." Pilátus erre ezt mondta: „Mi az igazság?" E szavakkal újra kiment a helytartói palota előtt egybegyűlt zsidókhoz, és kijelentette: „Én nem találom semmiben bűnösnek. De az a szokás nálatok, hogy húsvétkor valakit szabadon bocsássak. Akarjátok, hogy szabadon bocsássam a zsidók királyát?"Erre újra kiabálni kezdett a tömeg:: „Ne őt, hanem Barabást!" Barabás rabló volt. Erre Pilátus előhozatta Jézust és megostoroztatta. A katonák töviskoszorút fontak, a fejére tették, és bíborszínű köntöst adtak rá. Aztán elé járultak, és így gúnyolták: „Üdvözlégy, zsidók királya!" Majd arcul ütötték. Pilátus ismét kiment, és így szólt hozzájuk: „Nézzétek, elétek vezetem. Értsétek meg: nem találom semmiben sem bűnösnek." Jézus töviskoronával, bíborpalástban jött ki. Pilátus rámutatott: „Íme, az ember!" Mihelyt meglátták, a zsidók és a szolgák, elkezdtek kiabálni: „Keresztre vele, keresztre vele!" Pilátus ismét szabadkozott: „Vigyétek el és feszítsétek meg ti! Én nem találom bűnösnek." De a zsidók nem tágítottak: „Nekünk törvényünk van, s e törvény szerint meg kell halnia, mert Isten Fiává tette magát!" Ennek hallatára Pilátus még jobban megijedt. Visszament a helytartóságra, és újra megkérdezte Jézustól: „Honnan való vagy?" Jézus nem válaszolt neki. Pilátus kérdőre vonta: „Nekem nem felelsz? Hát nem tudod, hogy hatalmam van rá, hogy szabadon bocsássalak, de hatalmam van arra is, hogy keresztre feszíttesselek?" Jézus csak ennyit mondott: „Nem volna fölöttem hatalmad, ha onnan felülről nem kaptad volna. Ezért annak, aki a kezedre adott, nagyobb a bűne." Ettől fogva Pilátus azon volt, hogy szabadon bocsássa. A zsidók azonban ordítottak és fenyegetőztek, erre kiszolgáltatta nekik, hogy feszítsék keresztre. Jézus maga vitte keresztjét, míg oda nem ért az úgynevezett Koponyák helyére, amelyet héberül Golgotának hívnak. Ott keresztre feszítették, s két másikat is vele, jobb és bal felől, Jézust meg középen. Pilátus feliratot is készíttetett, és a keresztfára erősítette. Ez volt a felirat: „A názáreti Jézus, a

zsidók királya!" A feliratot sokan olvasták a zsidók közül, mert az a hely, ahol fölfeszítették Jézust, közel volt a városhoz, héberül, latinul és görögül volt írva. A zsidó főpapok azért kérték Pilátust: „Ne azt írd, hogy a zsidók királya, hanem azt, hogy azt mondta magáról: a zsidók királya vagyok." De Pilátus azt felelte: „Amit írtam, azt megírtam!" Jézus keresztje alatt ott állt anyja, Mária, Mária Magdolna és Johanan, kedvelt tanítványa. Amikor Jézus látta, hogy ott áll az anyja és szeretett tanítványa, így szólt anyjához: „Asszony, nézd, a fiad!" Aztán a tanítványhoz fordult: „Nézd, az anyád!" Attól az órától fogva a tanítvány viseli gondját az anyának. A zsidók arra kérték Pilátust, töresse meg a keresztre feszítettek lábszárát és vetesse le őket a keresztről, nehogy szombaton is a kereszten maradjanak a holttestek, az a szombat ugyanis nagy ünnep volt. El is mentek a katonák, és megtörték a lábszárát az egyiknek is, a másiknak is, akit vele együtt fölfeszítettek. Amikor azonban Jézushoz értek, látták, hogy már meghalt. Ezért nem törték meg a lábszárát, hanem az egyik katona oldalába döfte a lándzsáját. Nyomban vér és víz folyt belőle. Aki látta, az tett róla tanúságot és igaz a tanúsága. Arimateai József, aki Jézus tanítványa volt, bár a zsidóktól való félelmében csak titokban, arra kérte Pilátust, hogy levehesse Jézus testét. Pilátus megengedte. Így elment és levette a testet. Fogta Jézus testét és fűszerekkel együtt gyolcsba göngyöltette. Így szoktak a zsidók temetni. Azon a helyen, ahol keresztre feszítették, volt egy kert, s a kertben egy új sírbolt, ahova még nem temettek senkit. Mivel a sír közel volt, a zsidók készületi napja miatt ide temették Jézust. A hét első napján, kora reggel, amikor még sötét volt, Mária Magdolna kiment a sírhoz. Észrevette, hogy a követ elmozdították a sírtól. Erre elfutott Simon Petrushoz, aki szintén Jézus tanítványa volt és egy másik tanítványhoz, akit kedvelt Jézus, és hírül adta nekik: „Elvitték az Urat a sírból, s nem tudni, hova tették." Petrus és a másik tanítvány elindult és a sírhoz sietett. Mind a ketten futottak. De a másik tanítvány gyorsabban futott, mint Petrus, és hamarabb ért a sírhoz. Benézett, s látta a gyolcsot, de nem ment be. Nem sokkal később Petrus is odaért, bement a sírba és ő is látta az otthagyott gyolcsot meg a kendőt, amellyel a fejét befödték. Ez nem a gyolcs közt volt, hanem külön összehajtva más helyen. Most már a másik tanítvány is bement, aki először ért oda a sírhoz. Látta és hitt. Eddig ugyanis nem értették az Írást, vagyis a zsidók szent iratait és jóslatait, amely megjósolta, hogy a Messiásnak, a zsidók szabadítójának föl kellett támadnia a halálból. Ebből látható, hogy Jézus a Messiás, hiába tagadják ezt a zsidók. Ezután a tanítványok visszatértek övéikhez. Mária ott állt a sír előtt és sírt. Amint így sírdogált, egyszer csak benézett a sírba. Látta, hogy ott, ahol Jézus teste volt, két fehér ruhába öltözött angyal ül, az egyik fejtől, a másik lábtól. Megszólították: „Asszony, miért sírsz?" „Mert elvitték Uramat, felelte, s nem tudom, hová tették." E szavakkal hátrafordult, s látta Jézust, amint ott állt, de nem tudta róla, hogy Jézus. Jézus megkérdezte: „Asszony, miért sírsz? Kit keresel?" Abban a hiszemben, hogy a kertész áll mögötte, így felelt neki: „Uram, ha te vitted el, mondd meg, hova tetted, hogy elvihessem magammal." Jézus most nevén szólította: „Mária!" Erre megfordult, s csak ennyit mondott: „Rabboni", ami annyit jelent, mint „Mester." Jézus ezt mondta neki: „Engedj! Még nem mentem föl Atyámhoz. Inkább menj el testvéreimhez és vidd nekik hírül: Fölmegyek Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, Istenemhez és a ti Istenetekhez." Mert Jézus nem más, mint az Isten egyetlen fia, ezért nevezheti az Istent Atyjának. Mária Magdolna elment, és hírül adta a tanítványoknak: „Láttam az Urat, s ezt mondta nekem." Amikor beesteledett, még a hét első napján megjelent Jézus a tanítványoknak, ott, ahol együtt voltak, bár a zsidóktól való félelmükben bezárták az ajtót, noha maguk is zsidónak szü-

lettek. Belépett, megállt középen és köszöntötte őket: „Békesség nektek!” E szavakkal megmutatta nekik kezét és oldalát. Az Úr láttára öröm töltötte el a tanítványokat. Jézus megismételte: „Békesség nektek! Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket.” Ezekkel a szavakkal rájuk lehelt, s így folytatta: „Vegyétek a Szentlelket! Akinek megbocsátjátok bűneit, az bocsánatot nyer, s akinek megtartjátok, az bűnben marad.” Mindezt Jézus megtehette, ő adhat bocsánatot és tehet ítéletet, mert, miként mondottam neked, Jézus a Messiás, az Isten Fia!
Mikor befejezte, értetlenül néztem.
– És te ismerted ezt az embert? Jézust?
Bólintott.
– Én vagyok ama Johanan vagyis Ioannész, legkedvesebb tanítványa, aki végig ott állt a kereszt alatt, mikor meggyilkolták.
– De hogyan? Hogyan gyilkolhatták meg?
– Közülünk egy elárulta, de ez nem fontos.
– És amit a városban beszéltél? Hogy a testéből készült kenyeret kell enni?
– Ez hitünk egyik fő misztériuma – válaszolt Ioannész. – Nem avathatlak be, mert nem tartozol közénk.
– De fényes nappal Epheszoszban, a nyílt utcán fecseghetsz róla?
Ioannész elmosolyodott.
– Epheszoszban oly sok badarságot fecsegnek nyílt utcákon, zsúfolt tereken. Sokkal inkább tartanak a sötétben suttogóktól, mint a napfényben szónoklóktól azok, akiknek tartaniuk kell valamitől!
Ebben is igaza volt…

…azt hiszem, hamisítvány. Egyes részletei János evangéliumával egyeznek meg, ez a leggyanúsabb. Persze, nekem nincs képzelőerőm, túlságosan földhöz ragadt vagyok, következésképpen nem kizárt, hogy ezért gondolkodom így. Mindenesetre megpróbálom hazavinni a papiruszra rótt leveleket – bár, ha valódiak, a török államot illetnék, az kétségbevonhatatlan. De egyszer mi magyarok is lophatunk valami nagyot, nem? Tőlünk már oly sok mindent elvittek, elég, ha csak a Seuso-kincsekre gondolunk, de a felsorolást hosszú oldalakon keresztül lehetne folytatni!
Ha haza tudom vinni, otthon bevizsgáltatom. Stiláris jegyekből nem akarok kiindulni, a papiruszt és a tintát veszem célba. Miért mellőzöm a stílust, mint bizonyító erejű tényezőt? Egyszerű a válaszom. A rómaiak ugyanolyan fejlett és modern társadalomban éltek, mint mi, technikailag voltak csak fejletlenebbek nálunk, így aztán a stílusból kiindulni badarság volna. A gondolatokból (eszmékből) sem juthatok megcáfolhatatlan következtetésekre, a rómaiak filozófiai „tudásban” sem különböztek tőlünk. Egy olyan civilizációban éltek a levelek keletkezésének (lehetséges) idejében, amely már magában hordozta a hanyatlást. Egy rothadó társadalmi rend foglyai voltak, egy lassan önmagát felőrlő gazdálkodás áldozatai. Mi pedig egy hanyatló társadalom gyermekei vagyunk, civilizációs korszakhatáron egyensúlyozunk – ha nem zuhanunk máris egyenesen a mélybe, csak még észre sem vesszük, csak még áltatjuk magunkat, ahogyan áltatták a rómaiak is évszázadokon keresztül… Marad tehát a papirusz és a tinta. A fizikai bizonyítás.
Azt viszont eldöntöttem, hogy elszöszmötölök vele még addig is, míg kiderül, érdemes-e. Időm van, kedvem is akad, hála Istennek! Elterelő hadművelet ez, nyilvánvaló, nem ál-

tatom magam. Nem tudományos érdeklődés, nem szolgálat, nem elhivatottság. Elterelő hadművelet. Igen! Nem gondolok rád, vagy legalább nem eszem magam miattad, amíg a latin levelek legjobb fordítását igyekszem megalkotni. Nem azon jár addig sem az eszem, hogy merre jártok éppen azzal a… azzal a másikkal. Nem azt képzelem el nap nap után, óráról órára, mennyivel jobb neked vele, mennyivel többek vagytok ti ketten, mint voltunk mi ketten. S hogy a mi kettősünk azért kevesebb, mert én nem vagyok hozzád elég. Mert ha nem így lenne, velem lennél. Tiszta sor. No, ezt a tiszta sort akarom elkerülni, ezt akarom elcsitítani, ezt akarom besatírozni. S ha ideig-óráig sikerül, nekem már megérte! Megérte…

…négy hete és öt napja vagyok Ephesusban, holnap vissza kell térnem Myrába, hivatalom vár. Ioannésszal azóta is többször beszéltem, egyszer elmentem követőinek gyűlésére is. Laeliám! Ezek tiszta szívű és tiszta szemű emberek, tiszta szándékúak és tiszta az akaratuk is. Néha olyanok ők, mint egy jelenés. Mintha jelenést láttam volna. Róma bukott erkölcsei után ők a forrás, ahonnan inni még érdemes. – Jó, tudom, Laelia! Tudom: most hangosan nevetsz…
Máriát is láttam egyszer, a megfeszítettnek anyját. Ephesustól nem túl messze él egy hegyoldali házikóban. Ioannész viseli gondját, s ő Ioannészét. Egyszerű, még mindig széparcú asszony, ötven-hatvan éves lehet. Beszélni nem beszéltem vele, nem tud görögül.
Nem értem, mi ragad meg ezekben az emberekben. A mesében, Jézus történetében, amelyből azóta számos új részletet ismertem meg, szóval a mesében magában nem tudom, hogy egyáltalán higgyek-e? Azt hiszem, szimbolikus történet, mint a legtöbb misztérium-mese. Ellenben Ioannész és Mária rendíthetetlen, derűs nyugalma hatással van rám, azt nem tagadhatom, s hatással vannak rám a többiek is, akik útmutatásaik szerint élnek. Megannyi gyermeteg, mégis irigylésre méltó férfi és nő!
Ioannész felajánlotta, hogy beléphetek a gyülekezetébe. Így nevezik a társaságukat: gyülekezet. Én azonban visszautasítottam az ajánlatot. Tisztában vagyok azzal, hogy ha nyugalmat akarok és lelki békességet, akkor úgy kellene élnem, ahogyan ők élnek, de nem ámítom magam. Képtelen lennék rá. Mert akkor mindent megtagadnék, ami hozzád köt, Laeliám. Nem csak szavakban, de tettekben is megtagadnám azt a mocskot, ami az egyedüli kapocs közöttünk. És ehhez nincs sem elég erőm, sem elég bátorságom. Ezért nem tartok Ioannésszel. Ám a találkozásunk arra is ráébresztett, hogy nem kell keseregnem. Ha te nem úgy érzel irántam, ahogyan én irántad, az mit sem von le érzéseim értékéből, mit sem von le a kegyelemből, hogy ismerhetlek, hogy szerethetlek. Ilyen egyszerű. Mert nem a siker számít, hanem a szándék. A siker nem változtat a szándékon, az elhatározáson. Siker nélkül is megáll a maga lábán. A siker a Te világod, Laeliám, édes hölgy! Én kivonom magam ennek a világnak a törvényei alól, a világot magát azonban nem hagyom el. Nem hagylak el, Laelia! Letöltöm hivatali időm, visszatérek Rómába és olykor látni foglak. Ennyi. De ez végleges!
Ma délután elbúcsúztam Ioannésztól, aki ismét szónokolt a városban. Holnap reggel viszszaszamaragolok Myrába. Felhalmozódtak elintéznivalóim, nem maradhatok tovább. Néhány év múlva pedig újfent láthatlak, drága hölgyem! Újfent láthatlak…

…a római levelei tagadhatatlanul hatással vannak rám, ahogyan rá János apostol és Szűz Mária gyakoroltak hatást. Hatással vannak rám ezek az iratok, ha hamisítványok,

ha valódiak. Olyannyira, hogy elhatároztam, visszamegyek Miriamana házához. Tegnap meg is tettem. Újra gyertyát gyújtottam, újra éreztem a tarkómon az apáca simogató pillantását. Utána nekivágtam a környező hegyeknek. Hegynek fel, völgybe le. Hegyet hágék, lőtöt lépék. Nem tudom magyarázatát adni, hogy miért volt erre szükségem, de nem is feltétlenül kell mindent megmagyarázni…
Mert arra, ami akkor történt velem, mikor a hegyekben bolyongtam, arra végképp nincs magyarázat.
Egy szelíd lankán kecske- és juhnyáj legelészett. Mikor közelükbe értem, egy korcs eb ugrott elém, végigszagolt, megnyalta a kezemet. A kutyával voltam elfoglalva, ezért fogalmam sincs, honnan keveredett elő a gazdája. Talán valamelyik bokor tövében heverészett, nem tudom. Mindenesetre egyszer csak előttem állt, mint aki akkor nőtt ki a földből. Harminc körüli, ritka szép férfi volt. Mosolyogva nézett rám és magyarul szólított meg:
– Nem bánt a kutya, ne félj!
Én meg sem lepődtem szavain, sem a nyelven, amelyre nem számíthattam errefelé, különösen nem egy feltűnően helyi születésűnek látszó pásztor szájából.
– Tudom – feleltem.
– Eltévedtél? – kérdezte.
– Csak sétálok egyet – ráztam a fejem.
– Sétálj csak, a kegyelem van veled – mosolygott, azzal elfordult tőlem és a nyáj felé irányította lépteit. A kutya is azonnal faképnél hagyott, lódult a gazdája után. Különös érzésem támadt, elakadt a lélegzetem, majd áradóan tört be ismét tüdőm minden apró zugába.
– Ki vagy? – kiáltottam utána, de ő nem fordult hátra, csak távoztában válaszolta:
– A név nem fontos. Johanannak hívtak valaha, de neveztek Ioannésznak is, Johannesnek is, magyarul Jánosnak, angolul Johnnak, s még ezerféleképpen. Te ne nevezz sehogy, nincs jelentősége!
Mondtam volna még valamit, de hang nem jött ki a torkomon, a lábaim is mintha földbe gyökereztek volna. Tehetetlenül, moccanatlan néztem, ahogy eltűnik alakja a völgy túloldalán kezdődő erdőben. Mire képes lettem megmozdulni, a nyáj, pásztorával együtt eltűnt, semmivé foszlott, mintha soha nem is létezett volna.
Létezett-e egyáltalán? Magam sem tudom. Talán mégsem vagyok annyira híján a képzeletnek? Talán mégsem vagyok olyan szánni valóan fantáziátlan? Nem tudom, nem tudom!
Csak azt tudom, hogy ma visszamentem Dalyanba, felmásztam az egyik lykiai sírhoz és ott egy nagy kőlap alá rejtettem a római iratokat. A fordítások a laptopomban vannak, egyszer talán megmutatom őket neked. Ha majd lesz hozzá erőm, hogy újra keresselek. Ennyi nekem elég. Mert tudom, hogy nem a siker számít, hanem a szándék. A siker pedig nem változtat a szándékon, az elhatározáson, az siker nélkül is megáll a maga lábán. A siker a Te világod, édes hölgy, nem az enyém! Én kivonom magam ennek a világnak a törvényei alól. Ugyan visszatérek a világodba, világotokba, őrzöm a látszatot, és olykor látni foglak – de mindössze ennyi, semmi több. És ez végleges! – Póz ez? Majd elválik…